

<SERMO 9>¹

Collatio

<Dominica prima in Quadragesima>

collatio facta a fratres Guillelmo de Luca

<H>ortamur uos, ne in uacuum gratiam Dei recipiatis.

1 Nuper ostendi uobis quare efficax² sit gratia, quia qui habet gratiam omnia potest, omnia scit, nichil mali potest ei accidere, et si aliquod malum incurrit prius illud commutatur ei in bonum, non potest morte subita occupari, et quando moritur uita ei perpetuatur. Magne fatuitatis est igitur gratiam Dei in unum recipere, ideo toto desiderio gratia est accipienda, multiplicanda et aliis inpendenda. Qui haberet gratiam episcopi, quod deberet habere prebendam beate Virginis, non in uacuum uellet illam gratiam recipere. Quidam gratiam Dei recipere, ut ambiciosi, renuunt, alii gratiam recipiunt set parum proficiunt, alii gratiam recipiunt et in gratia proficiunt set non perseuerant.

2 Circa illud uerbum duo ad presens uidere possumus: primo, qualiter gratia Dei sit recipienda; secundo, que in recipientibus gratiam est gratie efficacia.

3 Primo dico, uidendum est qualiter possumus gratiam recipere. Videte dispositionem uasis liquorem recipientis. Secundum hoc debes te disponere ad gratiam recipiendam. Oportet autem quod uas sit mundum, integrum uel religatum, quod sit latum et uacuum, aliter parum reciperet, et etiam quod habeat os apertum et sursum erectum. Ista sex requiruntur in corde si gratiam uis recipere. Requiritur mundicia cordis, religatio carnis, uacuitas humilitatis, latitudo caritatis, apercio oris in confessione et gratiarum actione, et rectum intencionis.

4 Primo dico quod requiritur mundicia cordis ad hoc quod gratiam Dei possis recipere. In uase immundo non libenter poneret homo balsamum. Ideo si uis recipere gratiam Dei, oportet quod cor tuum sit mundum, Ps.: *Cor mundum crea in me, Deus*; et in Prou.: *Qui diligit cordis mundiciam, propter gratiam labiorum habebit amicum regem*, quia amor assimilat amantem amato. Aliqui multa bona exteriora faciunt, set cor non mundificant. Illud parum ualet. Ideo ad mundificandum corda monuit nos Ecclesia in capite ieiunii: *Cum ieiunas, inquit, capud tuum unge, et faciem tuam laua. Sanctificate*, inquit, *ieiunium*. Ecclesia facit sicut bonus medicus qui primo dat medicinam purgatiuam, postea confortatiuam nature. Ita Ecclesia mater nostra primo dat medicinam purgatiuam ad purgandum nos, postea in die Pasce dat medicinam confortatiuam, *ut panis cor hominis confirmet*. Videte: Qui uult preciosum liquorem ponere in uase immundo non dimittit lauare uas quousque uult ponere ibi liquorem, set recinserat bis, uel ter, uel quater. Ita nos qui uolumus preciosissimum liquor, scilicet Corpus Christi, recipere, non debemus expectare confiteri usque tunc, scilicet in fine Quadragesime. Si <uelimus> in principio confessionem facere et postea nos recinserare, non sufficit aliquando una confessio uel due. Debet homo confiteri omnia peccata que habet in consciencia sua, postea de aliis peccatis

¹ Transcribed by Andrew T. Sulavik from manuscript: Troyes, Bibl. Municipale 951, ff. 27r-30v. The collatio is listed in J. B. Schneyer, *Repertorium*, v. 2, p. 477, n. 5; Th. Kaeppli, *Scriptores*, v. 2, p. 110, n. 1537.

² efficax] efficacem

mortalibus. Aliqui inpremeditati ueniunt confiteri omnia peccata que fecerunt toto anno. Non recolo que feci heri, quomodo ergo in una hora momentanea poterit homo recolare de omnibus que fecit in toto anno? Non sufficit semel confiteri, set oportet
recinserare
frequenter.

5 Secundo, ad gratiam recipiendum requiritur integritas |29v| uel religacio carnis. Si uas esset confractum, effunderetur liquor. In uase confracto ponuntur cineres. Integritas carnis est per baptismalem³ innocenciam, set religacio est per penitentiam. Frangitur homo per peccatum, religatur per contricionem, confessionem et operationem. *Cor fatui*, id est luxuriosi, *quasi uas confractum, et omnem sapienciam non tenebit*. Minus dicit et plus significatur. Dicit, *omnem sapienciam non tenebit*, immo si aliquid sapiencie esset ibi effunderetur, unde in Ecclesiastico: *Gracie fatuorum effundentur*; et in Genesi: *Effusus es uelud aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui*. Hoc est secundum quod requiritur, scilicet integritas uel religacio carnis, unde beatus Petrus: *Succincti lumbos mentis uestre, sobrii, perfecte sperate in illam, que uobis offertur, gratiam*.

6 Tercio, ad hoc quod aliquis recipere possit gratiam requiritur uacuitas humilitatis. Primum uas habet de uacuitate; secundum habet de capacitate. Et quantum habet de uacuitate humilitatis, tantum habet de⁴ gracia. Vnde in quarto <libro> Regum uasa uacua impleuit Helyseus. Ps.: *Qui emittis fontes in conuallibus; inter medium moncium pertransibunt aque. Deus superbis resistit, et humilibus dat gratiam*. Amissa est primo gracia in angelica natura per superbiam et eciam in humana, set reinuenta est per humilitatem in humana natura.

7 Quarto, ad hoc quod aliquis possit recipere gratiam requiritur latitudo caritatis. De Paulo dicit: *Vadas, <quoniam> uas electionis est mihi <iste>* quia habuit latitudinem caritatis. Vnde ad Corinthios dicit: *Cor nostrum dilatatum est*. Per caritatem fit dilatacio. Ps.: *Latum mandatum tuum nimis*. Si diligeres omnes homines de mundo preter unum, non haberes caritatem. Tanta est latitudo caritatis quod eciam ad inimicum se extendit. Nimis habet de re qui dat <eam> inimico. Ita mandatum de caritate dicitur ‘latum nimis,’ quia extendit se ad inimicum, sicut longitudo caritatis se extendit ad omne tempus, quia si in ultima hora uite sue proponeret facere peccatum, non haberet caritatem. Ergo ita longa est caritas quod durat usque ad mortem, et ita lata quod extendit se ad omnes. Igitur ad gratiam disponit latitudo caritatis. Dicitur in Prouerbiis: *Glorificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta graciaram. Cum eam fueris amplexatus, scilicet duobus brachiis, que sunt dilectio Dei et proximi, uel dilectio affectus et effectus*. Et in Prouerbiis: *Qui bonus est hauriet sibi gratiam a Domino*. Melius est habere caritatem, quia cum caritate non est aliqua malicia. Set cum alia bonitate aliqua est malicia, ut est castitas cum auaricia. Set “caritas est fons proprius <et singularis bonorum>”, cui non communicat alienus.” “Sola caritas diuidit inter filios regni et perdicionis.”

8 Quinto, ad hoc quod aliquis possit recipere gratiam Dei requiritur apercio oris in confessione et graciaram actione, Ps.: *Os meum aperui, et attraxi spiritum*. Et alibi: *Aperi os tuum, et implebo illud*. Et in Eccli.: *In medio ecclesie aperuit os suum, et*

³ baptismalem] gratiam siue added after and expunged

⁴ de] capacitate graciae added after and expunged

*impleuit*⁵ *Dominus illum spiritu sapientie et intellectus. Et in Genesi: Aperiens <fenestram> arche*⁶ *et exiuit coruus et intrauit columba.*

9 Sexto, ad hoc quod aliquis possit recipere gratiam Dei requiritur rectitudo intencionis. Oportet quod uas sit erectum, aliter liquor effunderetur. Aliqui totum cor habent ad terrena. Quando uas uersum est ad terrena, non potest influenciam solis recipere, ideo oportet cor nostrum sit ad celestia erectum. Apostolus: *Gloria nostra hec est, testimonium consciencie nostre, quod in simplicitate*, scilicet intencionis, *et in sinceritate*, scilicet cordis, *non in sapiencia*⁷ *carnis, set in gracia Dei conuersati sumus in hoc mundo.* Simplex est qui non intendit nisi unum. Qui simplex est potest dicere: *Vnam petii a Domino* etc. Aliqui compositam habent intencionem. Vtinam ex duobus integris, uel ad minus ex uno integro et alio corrupto, set habent eam compositam⁸ ex duobus corruptis!

10 Habemus modo primum, scilicet quomodo gracia Dei sit recipienda.

11 Sequitur uidere de secundo, scilicet que in recipientibus gratiam Dei est gracie efficacia. Debemus gratiam recipere. Et quare? <Primo> quia per gratiam Dei in necessariis [illud?] erudimur; secundo, per gratiam Dei etiam a peccatis iustificamur; tercio, per gratiam Dei in omnibus temptacionibus et tegimur et defendimur; quarto, per gratiam Dei etiam <in> omnis tribulacionibus consolamur; quinto, per gratiam Dei in bonis stabilimur et consuescimus; sexto, per gratiam Dei in gloriam seruamur et remuneramur.

12 Primo dico: debemus recipere gratiam, quia per gratiam Dei in omnibus necessariis erudimur, unde Apostolus ad Titum: *Apparuit gracia Dei Saluatoris*⁹ *nostri, erudiens nos*, scilicet in omnibus ad salutem necessariis. | 30r | Postea tangit Apostolus quinque necessaria ad salutem, de quibus quinque dicit Apostolus: *Volo in ecclesia Dei loqui quinque uerba, magis quam decem mil<I>ia uerborum.* Docet primo quid ostendum cum dicit: *Apparuit gracia Dei Saluatoris nostri, erudiens nos*, scilicet de hiis que sunt ad salutem necessaria. Omnes articuli fidei sunt de Salvatore nostro secundum diuinitatem uel humanitatem, et istos docet nos gracia. Secundo docet quid cauendum, unde dicit: *Vt abnegantes impietatem et secularia desideria, quia omne quod est in pompa mundi*,¹⁰ *aut est concupiscencia carnis, aut concupiscencia oculorum, aut superbia uite.* Ista docet cauere gracia. Tercio docet quid agendum, unde dicit: *sobrie, et pie, et iuste uiuamus in hoc seculo* — *sobrie* quoad nos in sapiendo,¹¹ loquendo, cogitando; *iuste* quoad proximum, quia quod tibi uis fieri, hoc facias alii<s>; *et pie* quoad Deum, scilicet deuote. Quarto docet quid sperandum, cum dicit: *et expectantes beatam spem*, id est rem speratam. Quinto docet quid timendum, cum dicit: *et aduentum glorie magni Dei.* Ista sunt quinque uerba de quibus erudit nos gracia Dei.

13 Secundo, debemus gratiam Dei recipere, quia per gratiam a peccatis iustificamur, unde ad Rom.: *Omnes peccauerunt, et egent gracia Dei. Iustificati per gratiam Dei* etc. — *omnes peccauerunt*, scilicet peccato originali, etiam multi fecerunt peccatum actuale, *et egent gracia Dei*, scilicet eos iustificante. Item Apostolus: *Qui dilexit <me>*,

⁵ impleuit] illud added after and expunged

⁶ arche] archam

⁷ sapiencia] cordis added after and expunged

⁸ compositam] corruptam written before and expunged

⁹ Saluatoris] dei written after and expunged

¹⁰ mundi] mundo

et tradidit semetipsum pro me. Non abicio gratiam Dei; et in Ecclesiastico: Graciam fideiussoris tui¹² non obliuiscaris; dedit animam suam pro te. Item in Ecclesiastico: Gracia et misericordia, id est amicitia, liberant a morte, quas tibi serua, ne exprobrabilis fias. Quomodo poterimus sustinere exprobracionem illam, quando Dominus dicit: “Tot et tanta feci pro te, et tu nichil uoluisti facere pro me”!

14 Tercio, per gratiam Dei in omnibus temptacionibus protegimur et defendimur. Habemus aduersarium fortem, quia *non est potestas super terram que ei ualeat comparari*. Oportet igitur quod habeamus potestatem de celo. Hec est gracia, unde in libro Machabeorum: *De celo est uictoria belli*. Scitis quid est de temptato, qui est in periculo submersionis in aqua¹³. Si ille qui est in ripa porrigit ei manum, liberatur, si non, submergitur. Si non uult ei porrigere manum, nunc¹⁴ reus est mortis eius. In tempore temptacionis debemus recurrere ad uexillum crucis, Apostolus: *Aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Ihesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta. Recogitate eum qui talem sustinuit apud semetipsum a peccatoribus contradicionem. Nondum¹⁵ restitistis usque ad sanguinem*. In persona damnati <et> corrupti dicit Apostolus: *Video aliam legem in membris meis, scilicet legem fomitis concupiscentie, repugnantem legi mentis mee, id est legi spiritus, et captiuantem me in lege peccati. Infelix ego homo! Quis me liberabit de carcere¹⁶ corporis huius? Gracia Dei per Dominum nostrum Ihesum Christum*.

15 Miles quando impugnat alium, solet illum uulnerare, spoliare, seruituti subiugare, incarcerare, et tandem decapitare siue interficere. Ita peccatum uulnerat in cogitatione et affectione, spoliat nos in consensu, seruituti nos subiecit, quia *qui facit peccatum, seruus est peccati*, captiuat nos in consuetudine, et interficit in morte.

16 Quarto, in tribulacione per gratiam confortamur, unde in Ruth: *Inueni gratiam in oculis tuis, et consolatus es me, et loquutus es ancille tue, Ruth*. Multi boni habent tribulaciones, set non permittit eas Dominus sine consolatione. Viri spirituales qui exterius paciuntur tribulaciones interius habent gratiam confortantem; scribitur: *Tu autem fili confortare in gracia. Omnia, inquit Apostolus, possum in eo qui me confortat*. Magna est confortacio gracie qui habet eam. *Confortare, fili Timothee, in gracia Dei*. Alia est consolacio mala, de qua in euangelio: *Ve uobis diuitibus, qui hic consolacionem uestram habetis*. Et quare ‘ue’? Quia non habebunt diuinam <consolacionem>. Exemplum bonum habemus in Exodo: Filii Israel quamdiu habebant farinulam, quam portauerant in humeris suis, non <enim> dedit eis manna Dominus. Per ‘farinulam’ significatur consolatio mundana, que est super humeros quia est honorosa, Iob: *Consolatores honerosi uos estis*. Confunditur penitens in confessione,¹⁷ et patitur in satisfacione, et consolatur eum Dominus. Dicit Bernardus: “Delicata est diuina consolatio que non datur admittentibus aliena<m>.”

17 Quinto, per gratiam Dei in bono stabilitur homo et consuescitur. Qui est sine gracia mouetur ad omnem uentum, in gracia uero firmatur, [ideo] ita quod pro omnibus diebus uite sue cauet sibi a peccato. | 30v | Apostolus Petrus dicit: *Deus omnis*

¹² tui] sui written before and expunged

¹³ submersionis in aqua] written twice, and the first iteration deleted

¹⁴ manum nunc] corrected in the margin

¹⁵ Nondum] nonne

¹⁶ carcere] corpore written before and expunged

¹⁷ confessione] oracione written and expunged, and confessione corrected in the margin

gracie, qui uocauit <nos> in eternam gloriam suam, <modicum passos> ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. Deus, qui uocauit nos. Quid ualet uocatio nisi sequatur confirmatio? Quomodo uocat nos? Dicit modicum passos. Pro beneficio homo multum patitur, et hic non uult modicum pati pro eterna gloria. Ipse perficiet in bonis agendis, confirmabit in malis cauendis, solidabitque in malis pene tolerandis. Apostolus: Optimum est gracia stabilire cor.

18 Sexto et ultimo, debemus recipere gratiam quia per gratiam Dei in gloriam Dei seruabimur et remunerabimur. Vnde Apostolus ad Ephesios: *Deus, qui diues est in misericordia, cum essemus mortui peccato, conuiuificauit nos <in> Christo, cuius gracia saluati estis.* Et in libro Machabeorum: *Considerabat Iudas quod hii qui cum pietate dormicionem, optimam partem acciperant.* Ps.: *Si dederò sompnum oculis meis, et palpebris meis dormitacionem.* Quando dormiens est apodiatus ad hostium et aperitur hostium, cadit homo in domo et euigilatur¹⁸ et inuenit se in domo, et tunc solum, quasi quedam ibi translacio facta est. Sancti in uita presenti apodiati sunt ostio celi, non restat nisi sompnum mortis dormire, et inuenient se in celo. Ideo cantatur in completorio: "In pace in idipsum dormiam et requiescam. Si dederò sompnum oculis meis et palpebris meis dormitacionem." *Cum dederit dilectis suis sompnum, ecce hereditas Domini* etc. Ad istam hereditatem nos perducatur, qui cum Patre etc.

¹⁸ euigilatur] euangilia written after and expunged